

Ympäristöministeriö
PL 35, 00023 Valtioneuvosto
Kirjaamo@ym.fi

LAUSUNTO

5.9.2016

Dnro 0610/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto työryhmän ehdotuksesta

Viite: Lausuntopyyntö 1.7.2016 (Dnro YM018:00/2014)

LUONNOS UHANALAISTEN LAJIEN SUOJELUN TOIMINTAOHJELMAKSI

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa työryhmän luonnoksesta uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaksi. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen luonnon monimuotoisuuden ja kestävä käytön strategiasta vuosille 2012—2020 on asetettu päämääräksi, että luonnon monimuotoisuuden tilaa parannetaan turvaamalla ekosysteemit, lajit ja perinnöllinen monimuotoisuus. Tavoitteena on muun muassa, että vuoteen 2020 mennessä uhanalaisten lajien häviäminen Suomesta on estetty, uhanalaisimpien lajien suojelun tasoa on parannettu ja uhanalaistumiskehitys on pysäytetty.

Poronhoito toimintaohjelmassa

Ohjelmassa poronhoitoa käsitellään erityisesti tunturialueiden lajiston yhteydessä. Tunturialueet ovat perinteisesti tärkeitä laidunalueita paliskunnille. Peurat ja porot ovat laiduntaneet tuntureilla jo ennen poronhoidon kehittymistä ja ovat siten luonnollinen osa tunturiluontoa. Porolaidunnus ei vaikuta tunturiluontoon ainoastaan kielteisesti. Esimerkiksi Mallan luonnonpuistossa tehtyjen tutkimusten mukaan (Jokinen, M. toim. 2005) laidunnuksella on myös myönteisiä vaikutuksia tunturilajistoon ja luontotyypppejä ylläpitäviä vaikutuksia, esimerkiksi tunturiniitty- ja lumenviipymätyypeillä. Laidunnuksen puute voi myös yksipuolistaa lajistoa ja tutkimusten mukaan monet lajit ovatkin varsin neutraaleja poron suhteen. Laidunnus myös ylläpitää matalakasvuisia elinympäristöjä. Porolaidunnuksella onkin positiivinen vaikutus ilmastomuutoksen vaikutuksesta lisääntyvään ”pusikoitumiseen”. Turun yliopiston professori Lauri Oksasen tutkimusryhmä on jopa nimennyt porot ilmastomuutoksen hillitsijöiksi, koska porolaidunnus estää pusikoitumista, ja siten lisää ilmakehään heijastuvan auringonsäteilyn määrää lumipeitteenä aikana.

Toimintaohjelmassa todetaan, että porolaidunnus ei pääsääntöisesti ole ongelmallista uhanalaisten lajien tai niiden elinympäristöjen kannalta. Toimintaohjelman mukaan porojen laidunnuksella on kuitenkin negatiivisia vaikutuksia joihinkin uhanalaisiin lajeihin, mikäli näille alueille kohdistuu ”ylilaidunnusta” eli voimakasta laidunnuspainetta. Toimintaohjelman mukaan porojen lisäruokinta aiheuttaa ongelmia muun muassa rehevöitymisen ja tunturiluontoon kuulumattomien lajien leviämisen kautta.

Toimintaohjelman mukaan: ”Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnittelun yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota porojen lisäruokinnan suoriin ja välillisiin haitallisiin vaikutuksiin sekä pyrkiä niiden välttämiseen. Myös porojen laidunkiertoa tulisi lisätä.” Tähän liittyen esitetään toimenpiteeksi seuraavaa:

”(42) Varmistetaan yhteistyössä paliskuntien ja Saamelaiskäräjien kanssa, että lajistollisesti arvokkaimpien kohteiden lajisto ei vaarannu liiallisen porolaidunnuksen vuoksi huomioiden samalla porojen vapaaseen laidunnukseen perustuvan saamelaisten perinteisen elämäntavan jatkumisen edellytykset. Kiinnitetään huomiota erityisesti kalkkialueiden laidunpaineen voimakkuuteen.

Ajoitus: 2016–

Vastuutahot: MMM, YM, Saamelaiskäräjät, Metsähallitus.”

Porojen lisäruokintaa tehdään pelkästään lumipeitteisenä aikana. Ruokintaa ei tapahdu kaikkialla vaan se on paikoittaista. Myös uhanalaisten lajien esiintymät ovat yleensä pienialaisia ja paikallisia. Ongelma on tähän saakka ollut, että poronhoitajilla ei ole ollut tietoa uhanalaisista lajiesiintymistä, jotta he pystyisivät niitä välttämään. Porojen maastoruokintaa on myös pyritty kehittämään siten, että rehun laatuun ja tarjoamistapaan (esim. heinä silputtuna) on kiinnitetty huomiota.

Porojen lisäruokinnasta on kirjattu Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen väliseen sopimukseen (2013) seuraavasti:

Metsähallitus ja paliskunnat sopivat yhdessä niistä luonnonsuojelualueiden ja tarvittaessa erämaa-alueiden kohteista, joissa poroja ei tulisi ruokkia. Metsätalousalueilla porojen ruokinta ei edellytä sopimista ennakkoon.

Ruokintapaikat siivotaan ja jätteet kuljetetaan pois maastosta vuosittain.

Kaikki saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat eivät ole sopimuksessa mukana, joten Paliskuntain yhdistyksellä ei ole tietoa, miten heidän kanssaan asiasta on sovittu.

Paliskuntain yhdistyksen tietojen mukaan niistä suojelualueiden sekä suojelualueiden ulkopuolisten uhanalaisten kasvilajien kasvupaikoista, joille poroja ei tulisi ruokkia, on Metsähallituksen toimesta laadittu kartat. Karttoja on jo käyty läpi kesällä 2016 paliskuntien kanssa muutamissa osissa poronhoitoaluetta. Paliskunnille annetaan kartoilla tai paikkatietomuodossa tiedot ruokinnassa vältettävistä alueista, joten niiden huomioon ottaminen on aiempaa helpompaa. Näin ollen toimintaohjelman toimenpide-ehdotusta toteutetaan jo hyvää vauhtia ja se ulottuu myös muualle kuin tunturialueille ja muualle kuin luonnonsuojelualueille. Asian esittelemisestä paliskunnille vastaa Metsähallituksen Luontopalvelut.

Porojen laidunkierron edistämiseksi on pyritty viemään paliskuntiin tietoa laidunkiertojärjestelmien rakentamisen positiivisista puolista. Esimerkiksi laidunkiertoaidoilla säästetään tehokkaasti jäkälätyyppien talvilaitumia kesäaikaiselta tallaukselta. Poronhoito on kuitenkin eri alueilla eri tavoin järjestettyä. Osassa paliskuntia aidoilla ohjattu laidunkiertojärjestelmä on käytössä ja toimiva, mutta kaikissa sen järjestäminen ei välttämättä onnistu poronhoitotapoihin ja -kulttuuriin sekä muuhun ympäristöön liittyvistä syistä.

Toimintaohjelman mukaan ”eri toimijoiden välistä yhteistyötä tulisi lisätä maankäytön suunnittelussa, paliskuntien maankäytön ongelmien ratkaisemiseksi ja liiallisen porolaidunnuksen ohjaamiseksi pois lajistollisesti arvokkaimmilta kohteilta.” Paliskuntain yhdistys kannattaa poronhoidon parempaa huomioon ottamista maankäytön suunnittelussa. Muu maankäyttö ja ihmistoiminta vaikuttavat yleensä porojen laitumiin, laidunnukseen ja luontaiseen laidunkiertoon negatiivisesti, jolloin laidunnuspaine voi kasvaa muissa osissa paliskuntaa. Poronhoidon huomioon ottamisella ja paliskuntien aidolla osallistamisella

suunnitteluun voidaan näitä vaikutuksia vähentää. Paliskuntain yhdistys on julkaissut oppaan aiheesta (paliskunnat.fi/poroyva).

Paliskuntain yhdistys muistuttaa niin toimintaohjelman kuin muidenkin poronhoitoon kohdistuvien toimenpiteiden toteutuksessa poronhoitolain (848/1990) 53 § mukaisesta neuvotteluvollisuudesta: ”Suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Toimintaohjelmassa käytetään useissa porolaidunnusta käsittelevissä kohdissa sanaa ”ylilaidunnus”. Se tulisi määritellä selkeämmin tai ennemminkin käyttää sanaa ”laidunnuspaine”.

Muut maankäyttäjät tunturiluonnossa

Myös muiden maankäytön muotojen, kuten matkailun, tuulivoiman ja kaivostoiminnan on toimintaohjelmassa todettu vaikuttavan negatiivisesti tai uhkaavan uhanalaista tunturilajistoa.

Toimintaohjelmassa on porolaidunnuksen ohjaamisen lisäksi kiireellisimmäksi tunturialueiden uhanalaisten lajien tilaa parantavaksi toimeksi mainittu ”matkailun ja sen rakenteiden sekä kaivostoiminnan ohjaaminen pois arvokkailta kohteilta.” Onkin merkille pantavaa, ettei näihin muihin maankäytön muotoihin liittyen esitetä toimintaohjelmassa konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Myöskään tuulivoimaa ei mainita tässä yhteydessä. Paliskuntain yhdistys ehdottaa, että uhanalaista tunturilajistoa suojeltaisiin konkreettisemmin myös näiden muiden maankäyttömuotojen osalta. Esimerkiksi tuulivoimaa tulisi enemminkin edistää jo valmiiksi rakennetuille alueille, missä niiden muutkaan vaikutukset, kuten vaikutukset luontoon ja maisemaan, eivät olisi niin suuret. Niin ikään porolaidunnuksen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten monipuolista tutkimusta voisi konkreettisemmin edistää toimintaohjelmassa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ma/ao